ΕΤΟΣ Γ. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 20 Ἰανουαρίου 1913 ΑΡΙΘ. 109.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ Β΄.

ΠΟΙΑ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ΠΙΣΤΕΥΩ

«***Πιστεύω***».

Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν ἐπεξηγήσαμεν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ***Σύμβολον.*** Σήμερον ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῆς πρώτης λέξεως τοῦ Συμβόλου, τῆς λέξεως «***πιστεύω***».

Λοιπόν, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, τί σημαίνει ἡ λέξις «*πιστεύω*;» Εἰς τὴν καθημερινὴν ἡμῶν ὁμιλίαν τὸ πιστεύω σημαίνει: φρονῶ, ὑποθέτω, νομίζω, εἶμαι τῆς γνώμης. Αὐτὴν ἆρά γε τὴν ἰδίαν σημασίαν ἔχει καὶ εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως; Ἄπαγε! Ἐν τῷ Συμβόλῳ τὸ «*πιστεύω*» ἔχει σημασίαν ἰδιαιτέραν, σημασίαν ὑψηλοτέραν. Ἡ πρώτη λέξις τοῦ Συμβόλου «*πιστεύω*» θὰ εἰπῇ: *παραδέχομαι ἀνεπιφυλάκτως, εἶμαι πεπεισμένος, εἶμαι βέβαιος καθ᾽ ὁλοκληρίαν.* Ἰδοὺ ποία εἶναι ἡ ἀκριβὴς ἔννοια καὶ σημασία τῆς λέξεως ***πιστεύω*** ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως.

Ἀλλὰ θὰ μὲ ἐρωτήσετε ἴσως. Ἡ τοιαύτη ***πίστις,*** τὸ νὰ παραδέχηται δηλονότι τις ἀλήθειάν τινα ἀνεπιφυλάκτως καὶ νὰ θεωρῇ αὐτὴν βεβαίαν χωρὶς πρότερον νὰ ἐξερευνήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ αὐτὴν ὁ ἴδιος, αὐτὴ ἡ βεβαιότης, ἡ πίστις αὐτή, δὲν εἶναι πίστις τυφλή; Ὄχι. Ὁ πιστεύων εἰς

τὸν Θεὸν πράττει ὅ,τι πράττει καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ πιστεύων εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, ὅ,τι κάμνομεν ὅλοι κἄθε ἡμέραν, κἄθε στιγμήν. Ὑπάρχουν ἄπειρα πράγματα, τὰ ὁποῖα πιστεύομεν καὶ παραδεχόμεθα ὡς ἀληθῆ ἀνεπιφυλάκτως χωρὶς νὰ τὰ ἴδωμεν, χωρὶς νὰ τὰ γνωρίσωμεν οἱ ἴδιοι. Ἡ ἱστορία λ. χ. τῶν λαῶν καὶ τῶν διαφόρων ἐθνῶν ἐξιστορεῖ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἡμεῖς δὲν εἴδομεν μὲ τοὺς ἰδίους ἡμῶν ὀφθαλμούς, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἴδωμεν, διότι συνέβησαν ἐν τῷ παρελθόντι. Ἐν τούτοις πιστεύομεν τὰ πάντα καὶ παραδεχόμεθα ὡς ἀληθῆ. Ἀπὸ ἕνα λίθον ἢ πλίνθον, ἢ ἀπὸ τεμάχιον ἀγγείου οἱ Ἀρχαιολόγοι δημιουργοῦσιν ὁλόκληρον ἱστορίαν τῆς Κνωσοῦ ἢ τῶν Μυκηνῶν, τοῦ Μίνωος ἢ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν τὴν ἱστορίαν ταύτην, ἤτοι παραδεχόμεθα ὡς ἀληθῆ. Καθ᾽ ἑκάστην ἀκούομεν ἢ ἀναγινώσκομεν πολλὰ καὶ περίεργα περὶ διαφόρων πόλεων καὶ χωρῶν, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν ἐπεσκέφθημεν, καὶ ἐν τούτοις πιστεύομεν ταῦτα, τοὐτέστι παραδεχόμεθα ὡς ἀληθῆ καὶ βέβαια. .... Ἀφ᾽ ἧς στιγμῆς ἠθέλομεν ἐννοήσει τὸν κόσμον—ὅπως κοινῶς λέγομεν,—πιστεύομεν καὶ παραδεχόμεθα χωρὶς ἀντίρρησιν, ὅτι ὁ δεῖνα εἶναι ὁ πατὴρ ἡμῶν καὶ ἡ δεῖνα εἶναι ἡ μήτηρ ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ παραδεχόμεθα μεθ᾽ ὅλα ταῦτα ὡς ἀληθὲς καὶ βέβαιον· διατί; Ἁπλῶς διότι βεβαιοῦσιν ἡμᾶς περὶ τούτου αὐτοὶ οἱ γονεῖς ἡμῶν.

Ἡ ἰδία ἀναλογία ὑπάρχει καὶ μὲ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν. Ὅπως πιστεύομεν ἀνεπιφυλάκτως καὶ χωρὶς ἀντίρρησιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ παραδεχόμεθα ὡς ἀληθῆ πράγματα τὰ ὁποῖα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι οὔτε ἀνεκαλύψαμεν, οὔτε ἰδίοις ὄμμασιν εἴδομεν, μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ἀπαραλλάκτως πιστεύομεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ παραδεχόμεθα ὡς ἀληθείας ἀναντιλέκτους πάντα ὅσα ἀπεκάλυψε καὶ ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός. Ἡ πίστις δ᾽ αὔτη δὲν εἶναι πίστις τυφλή, ἀλλὰ πίστις λογική, πίστις πεφωτισμένη, καὶ ἡ μόνη ἀληθὴς πίστις.

Πιστεύομεν, παραδεχόμεθα δηλονότι καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ὑπάρχει εἷς Θεός, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα βλέπει, τὰ πάντα γινώσκει, τὰ πάντα κυβερνᾷ, Θεὸς αἰώνιος, παντοδύναμος, παντοκράτωρ. Ἰδοὺ μία ἀλήθεια ἀναντίρρητος, τὴν ὁποίαν πιστεύομεν, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζουσιν ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀλήθειαι.

Ὁ Θεὸς οὗτος ἐλάλησεν! ἐλάλησεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἄνθρωποι καταγόμεθα. Ἐλάλησεν εἰς τοὺς Πατριάρχας Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ ἄλλους. Ἐλάλησεν εἰς τὸν θεράποντα αὐτοῦ Μωϋσῆ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν τῷ ὄρει Χωρὴβ καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Σινά. Ἐλάλησεν εἰς τοὺς προφήτας, εἰς τὸν Ἠσαΐαν, Ἰεζεκιήλ, Ἰερε-

μίαν, Δανιὴλ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους, καὶ διὰ τῶν Προφητῶν ἐλάλησεν εἰς τὸν λαὸν τὸν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κληθέντα, **λαὸν τοῦ Θεοῦ.** Τέλος, ὅταν ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐλάλησε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ὃν κατέστησε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. «*Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς » πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν » ἡμῖν ἐν Υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας » ἐποίησεν*».

Λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐλάλησεν· ἐπειδὴ δ᾽ ὁ λαλήσας εἶναι Θεὸς ὀφείλω νὰ πιστεύω. Καὶ ὀφείλω νὰ πιστεύω, διότι ὁ λαλήσας Θεὸς εἶναι ἡ αὐτοαλήθεια καὶ γινώσκει ἑπομένως τὰ πάντα ὅπως πράγματι εἶναι ταῦτα· εἶναι πανάγαθος καὶ ἑπομένως ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὰ πάντα ὅπως ταῦτα ἔχουσιν ἀκριβῶς.

Λοιπόν, ἀφ᾽ οὗ ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ὀφείλω νὰ πιστεύσω εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, ὀφείλω ὑποταγὴν εἰς τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα. Ἀλλ᾽ ἴσως τολμήσει τις νὰ εἴπῃ. Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν εἰς τὰς ἀρχαίας γενεάς· εἰς ἐμὲ ὅμως οὐδέποτε ἐλάλησεν ὁ Θεός. Ἀφ᾽ οὗ δὲ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον ὁ Θεὸς οὐδέποτε ἐλάλησε, ποῖος θὰ μὲ βεβαιώσῃ, ὅτι ἐλάλησεν ὄντως ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς πρώτους αὐτοῦ ἀπογόνους; Ποῖος θὰ μὲ βεβαιώσῃ, ὅτι ἐλάλησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ τοὺς Πατριάρχας; Ποῖος θὰ μὲ βεβαιώσῃ ὅτι ἐλάλησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγοὺς τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ; Ποῖος μὲ βεβαιώνει ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησεν εἰς τοὺς Προφήτας καὶ διὰ τῶν Προφητῶν εἰς τὸν ἑαυτοῦ λαόν, τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ; Τέλος, ποῖος μὲ βεβαιώνει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλάλησε; Ποῖος μὲ βεβαιώνει ὅτι ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ὡμίλησεν ὁ Χριστός; Ποῖος μὲ βεβαιώνει δι᾽ ὅλα ταῦτα τὰ ζητήματα;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὔκολος. Ἐρωτᾷς, Χριστιανέ μου, ποῖος μὲ βεβαιώνει; Ἄκουσον. Μὲ βεβαιώνει αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅστις εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς ἐπιστήμη, ἐν ᾗ πλάνη δὲν ὑπάρχει. Ποῖος μὲ βεβαιώνει; Μὲ βεβαιώνει ἡ ἐξαισία, ἡ ἀπαράμιλλος, ἡ μοναδικὴ ἁγιότης τοῦ βίου αὐτοῦ. Ποῖος μὲ βεβαιώνει; Μὲ βεβαιώνει τὸ ἀπερινόητον ὕψος τῶν διδασκαλιῶν αὐτοῦ, ὁμοίαν τῶν ὁποίων διδασκαλίαν οὐδὲν οὐδέποτε ἀνθρώπινον στόμα ἐλάλησεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ποῖος μὲ βεβαιώνει; Ἑκατοντὰς τοὐλάχιστον προφητειῶν, ὧν ἄλλαι μὲν ἐπηλήθευσαν καὶ ἐξεπληρώθησαν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν, ἄλλαι δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαι ἐπηλήθευσαν καὶ ἐξεπληρώθησαν διὰ γεγονότων ἱστορικῶς μεμαρτυρημένων καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον γνωστῶν. Ποῖος μὲ βεβαιώνει; Λοιπόν, ἔλθετε, ἔλθετε ὅλοι ὑμεῖς, οἱ δαιμονιζόμενοι, τοὺς ὁποίους ἀπήλλαξε καὶ ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τῶν πονηρῶν καὶ ἀκαθάρτων

δαιμονίων, οἱ παραλυτικοί, τοὺς ὁποίους ἀνέστησε καὶ ἐξωοποίησεν, οἱ τυφλοί, τῶν ὁποίων ἠνέῳξε τοὺς ὀφθαλμούς, οἱ νεκροὶ τοὺς ὁποίους ἀνέστησεν ἐκ τῶν νεκρῶν. Καὶ ὑμεῖς ἔλθετε, λάβετε φωνὴν καὶ λαλήσατε, ὑμεῖς τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα οὐσιωδῶς μετεποίησε, ἔλθετε οἱ ἄρτοι τοὺς ὁποίους ἐπολλαπλασίασεν, οἱ ἄνεμοι, τοὺς ὁποίους κατέπαυσε. Τὰ θαλάσσια κύματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων περιεπάτησε.... θαύματα πληροῦντα τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ σελίδος, θαύματα καταπλήσσοντα τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, θαύματα ἄπειρα τὸν ἀριθμόν, θαύματα τελεσθέντα δημοσίᾳ πρὸ τῶν ὀμμάτων ὅλου τοῦ κόσμου, θαύματα αἰώνια, θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐθαυματούργει διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν ἑαυτοῦ θεότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς, διότι πραγματικῶς τὸ θαῦμα εἶναι ἡ μεγάλη φωνή, δι᾽ ἧς ὁ Θεὸς λαλεῖ καὶ ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν καὶ σύναμα βεβαιοῖ καὶ στηρίζει τὴν ἀλήθειαν.

Ἰδού, Χριστιανοί μου, οἱ λόγοι τῆς βεβαιότητος, τῆς πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν ἔχω ὅτι πάντα ὅσα διδάσκει ἡ εἰς Χριστὸν πίστις μου εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Ἰδοὺ διατὶ πιστεύω. Ἰδοὺ διατί λέγω ἐν τῷ Συμβόλῳ «*πιστεύω*». Πιστεύω, οὐχὶ διότι ἁπλῶς θέλω νὰ πιστεύω, ἂν καὶ τοιαύτη ἁπλοϊκή, οὕτως εἰπεῖν, θέλησις εἶναι τὰ μάλιστα ἀξιέπαινος, καὶ εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ, ὅταν ἦναι εἰλικρινής. Πιστεύω, οὐχὶ διότι καὶ ἄλλοι πιστεύουσιν, ἂν καὶ τὸ ἀκολουθεῖν καὶ μιμεῖσθαι τοιοῦτον παράδειγμα οὐδόλως εἶναι ἀξιόμεμπτον καὶ ἀξιοκατάκριτον. Πιστεύω, οὐχὶ διότι κατανοῶ τελείως τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, διότι αἱ πλεῖσται τούτων εἶναι μυστυριώδεις καὶ ἀκατάληπτοι. Πιστεύω, οὐχὶ διότι ἡ Ἐκκλησία προτρέπει με εἰς τὸ νὰ πιστεύω, καθ᾽ ὅσον ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἁπλῶς ἡ ἐκβλύζουσα, ἡ προχέουσα τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως καὶ οὐχὶ ἡ ἀφορμή, ὁ τελικὸς λόγος τῆς πίστεώς μου· ἄλλο δὲ πρᾶγμα εἶναι τὸ πιστεύειν τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διδασκόμενα, καὶ ἄλλο τὸ πιστεύειν διότι ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ταῦτα. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ πειθαναγκάζον με νὰ πιστεύω; Διατί πιστεύω; Πιστεύω διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ὁ Θεός, ὁ πανάγαθος, ὁ πάνσοφος, ἡ αὐτοαλήθεια ἐλάλησε. Πιστεύω, διότι ἡ διδασκαλία τῆς πίστεως εἶναι διδασκαλία αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ διδασκαλία τῆς πίστεως εἶναι ἡ φωνὴ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Πιστεύετε λοιπόν, Χριστιανοί μου, εἰς τὸν Θεόν. Πιστεύετε εἰς ὅσα τὸ Σύμβολον τῆς φιλοστόργου ἡμῶν μητρὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διδάσκει. Πιστεύετε διότι ὁ πιστεύων εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀληθείᾳ, διότι ὁ πιστεύων εὑρίσκεται ἐν τῷ Θεῷ, διότι ὁ πιστεύων ἔχει τὸ φῶς τῆς ζωῆς, καὶ εἶναι Υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ Β΄.

ΤΟ ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

«*Δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι*» (Λουκ. ΙΗ΄. 1).

Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν κατεδείξαμεν τί εἶναι ἡ Προσευχή. Σήμερον θὰ καταδείξωμεν ὅτι ἡ Προσευχὴ εἶναι ἀναγκαιοτάτη εἰς τὸν Χριστιανόν.

Ἡ προσευχὴ εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὸν Χριστιανόν, εἶναι ἐπιβεβλημένον καθῆκον, διότι ὁ Σωτὴρ ἐπιβάλλει ἡμῖν ταύτην δι᾿ ἰδίας αὐτοῦ ἐντολῆς. Ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ ὁ Σωτὴρ κατηγορηματικῶς καὶ ἀπεριφράστως ἐντέλλεται «*αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε*», ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, *Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε*», ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν «*Δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν*». Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι ἁπλῆ προτροπή, ἀλλ᾿ εἶναι ὑποχρέωσις, εἶναι καθῆκον ἀπορρέον ἐξ ἐντολῆς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἑπομένως οἱ Χριστιανοὶ ἐσμὲν ἠναγκασμένοι νὰ τηρῶμεν τὴν θείαν ταύτην ἐντολήν.

Τὴν ἐντολὴν ταύτην τοῦ προσεύχεσθαι δὲν ἠρκέσθη ὁ Σωτὴρ νὰ δώσῃ ἡμῖν διὰ μόνου τοῦ λόγου, ἀλλ᾿ ἐπεσφράγισεν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος. Ἀπὸ τῆς Βηθλεὲμ μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἔτι αὐτοῦ, οὐδέποτε ἐπαύσατο ὁ Κύριος προσευχόμενος· Καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ δημοσίᾳ καὶ κατ᾿ ἰδίαν, καὶ ἐν θαλάσσῃ καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἡσυχάζων καὶ ὁδοιπορῶν πάντοτε προσηύχετο. Διατί δὲ τοῦτο; Διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐντυπώσωμεν καλὰ εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν τὴν Ἐντολὴν αὐτοῦ ταύτην, διὰ νὰ προσ-

δώσῃ εἰς αὐτὴν μείζονα ἰσχὺν καὶ μεῖζον κῦρος διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος.

Τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου ἠκολούθησαν καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν παραδείγματος καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν προτρέπονται ἡμᾶς εἰς προσευχήν· «*Σωφρο-» νήσατε*, παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, *σωφρονήσατε οὖν καὶ νή-» ψατε εἰς τὰς προσευχάς*». Ἐπίσης παραγγέλλει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «*τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε*». Πρὸς τοὺς Ἐφεσίους δ᾿ ἐπιστέλλων ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἐντέλλεται, «*πληροῦσθε ἐν πνεύματι λαλοῦντες ἑαυτοῖς » ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν » τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ*». «*Μηδέν*, ἐπιστέλλει καὶ πρὸς Φιλιππη-» σίους, *μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ᾿ ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ᾿ » εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν Θεόν*». *Τῇ προ-» σευχῇ προσκαρτερεῖτε*», γράφει καὶ πρὸς Κολασσαεῖς. Πρὸς δὲ τοὺς Θεσσαλονικεῖς παραγγέλλει «*ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· » Τοῦτο γὰρ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς*».

Λοιπὸν ἡ προσευχὴ εἶναι δι᾿ ἡμᾶς ὑποχρεωτική, διότι ἐπιβάλλει ἡμῖν ταύτην ἐντολὴ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ ἵνα καταδείξῃ τὸ ἀναγκαῖον τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ διατί ἄρά γε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπέβαλεν ἡμῖν τὴν προσευχὴν ὡς ὑποχρέωσιν, ὡς καθῆκον, ὡς Νόμον;

Πρὸς κατανόησιν τούτου ἂς ἀνατρέξωμεν εἰς ὅσα εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν εἴπομεν. Ἡ προσευχή, εἴπομεν, εἶναι ἀνύψωσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ λατρεύσῃ, διὰ νὰ δοξολογήσῃ, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτόν, νὰ ἐξαιτήσηται καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν θείαν αὐτοῦ χάριν καὶ διὰ νὰ ἀφιερώσῃ ἢ ἑαυτὴν ἢ τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς εἰς Αὐτόν. Πάντα ταῦτα, λατρεία, δοξολογία, εὐχαριστία, αἴτησις, προσφορὰ εἶναι ἡ ἐξωτερίκευσις ἢ ἐκδήλωσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος. Θρησκεία δὲ ἄνευ τούτων, ἤτοι ἄνευ προσευχῆς δὲν δύναται νὰ νοηθῇ. Λοιπὸν τὴν προσευχὴν καθιστᾷ ἀναγκαίαν ἡ ἀνάγκη εἰς τὴν ὁποίαν περιερχόμεθα πάντες οἱ θέλοντες νὰ ἐκδηλώσωμεν τὸ ἐν ἡμῖν θρησκευτικὸν αἴσθημα. Ἰδοὺ διατί ἐδόθη ἡ ἐντολή, διατί ἐνομοθετήθη ὁ νόμος τῆς προσευχῆς.

Ἀλλὰ ἂς ἐξετάσωμεν τὴν προσευχὴν καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως. Ἡ προσευχὴ εἶναι αἴτησις, ἱκεσία, ἐπίκλησις τῆς θείας βοηθείας. Δὲν πρέπει ἤδη νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, ὁ ὁποῖος καθιερώσας τὴν προσευχὴν ὡς ἐντολήν, ὡς νόμον αὐτοῦ ἐχορήγησεν ἡμῖν διὰ τούτου τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ καταφεύγωμεν εἰς αὐτόν; Ποῖος ἀγνοεῖ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν; Ποῖος ἀγνοεῖ ὅτι πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἶναι αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ ἡμῶν ἀνάγκαι; Ἀλλ᾿ ἂς ἀφήσωμεν τὰς σωματικὰς ἀνάγκας καὶ

ἂς περιορισθῶμεν εἰς μόνας τὰς ψυχικάς. Ποῖος δὲν αἰσθάνεται ταύτας; Ὁ μὴ αἰσθανόμενος ταύτας ἂς ἀκούσῃ τοὺς συναισθανομένους ταύτας ἁγίους ἄνδρας.

Ὁ Προφητάναξ Δαυῒδ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ φυλάξῃ τὸν Νόμον αὐτοῦ, διότι ἄλλως ὄχι μόνον δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ φυλάξῃ τὸν Νόμον, ἀλλ' οὔτε νὰ κατανοήσῃ αὐτόν. Ὁ σοφὸς Σολομὼν διακηρύττει ὅτι θὰ ἦτον εἰς αὐτὸν ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἐγκρατής, τουτέστι, νὰ διατηρήσῃ τὴν καθαρότητα τοῦ νοός, τῆς καρδίας καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἐχορήγει αὐτῷ τὴν θείαν αὐτοῦ χάριν, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατέφυγεν εἰς τὴν προσευχήν. «*Παῖς ἤμην εὐφυής, ψυχῆς τε ἔλαχον ἀγαθῆς,... Γνοὺς δὲ ὅτι » οὐκ ἄλλως ἔσομαι ἐγκρατής, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς δῷ, καὶ τοῦτο δ' ἦν φρονή» σεως τὸ εἰδέναι τίνος ἡ χάρις, ἐνέτυχον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐδεήθην αὐτοῦ, » καὶ εἶπον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μου· Θεὲ Πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους » σου.... δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν*».

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν θεοφόρων πατέρων καὶ διδασκάλων διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι κατορθοῦμεν ἐνίοτε διὰ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων νὰ τηρήσωμεν ἔν τισι σημείοις τὸν θεῖον Νόμον καὶ νὰ ἀποφύγωμεν καί τινας ἁμαρτίας, νὰ ἀντιστῶμεν δὲ καὶ εἴς τινας τῶν πειρασμῶν· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα χωρὶς τὴν ἄνωθεν βοήθειαν νὰ τηρήσωμεν ὁλόκληρον τὸν νόμον, νὰ ἀποφύγωμεν ὅλας τὰς ἁμαρτίας, νὰ καταvικήσωμεν ὅλους τοὺς πειρασμούς. Ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἶπε. «*τοῦτο » τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ*». Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι καὶ ἐὰν κατορθώσῃ τις δι' ἑαυτοῦ, διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων, πράξεις τινας ἀγαθάς, ἀρετὰς τινάς, ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εἰσάγουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν οὐδέποτε δύναται νὰ κατορθώσῃ χωρὶς τὴν ἄνωθεν βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν· «*ἄνευ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν*». Τὸ *οὐδὲν* τοῦτο πρέπει νὰ νοηθῇ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς σημασίας αὐτοῦ. *Οὐδέν*, τ. ε. ὄχι μόνον εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν δὲν δύνασθε νὰ καταντήσητε, ἀλλ' οὔτε νὰ ἀρχίσητε τὸν ἀγῶνα πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῆς, οὔτε καὶ νὰ ἐπιθυμήσητε αὐτήν, οὔτε καὶ νὰ διανοηθῆτε αὐτήν· «*ἄνευ ἐμοῦ οὐ » δύνασθε ποιεῖν οὐδέν*».

Ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἀναγκαία ὄχι μόνον διότι ἐπιβάλλει ἡμῖν ἡ ἐντολή, ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ διότι ἡ προσευχὴ εἶναι τὸ μόνον *μέσον* διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ τύχωμεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν. «*Ἀμήν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτή-*

» *σητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν»*. Ἀλλὰ τί πρὸ πάντων θὰ ζητήσωμεν παρὰ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ἡμῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν; Βεβαίως τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, διότι οὐδὲν ὑπάρχει ταύτης πολυτιμότερον. Λοιπὸν ὁ Θεὸς εἶναι πρόθυμος νὰ χαρίσηται ἡμῖν τὴν σωτηρίαν ταύτην τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐὰν ἡμεῖς ζητήσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς προσευχῆς. Ἐὰν ὅμως δὲν ζητήσωμεν ταύτην διὰ τῆς προσευχῆς, τότε θὰ ἀπολέσωμεν αὐτήν. Ὑπαίτιοι δὲ τῆς ἀπωλείας ταύτης θὰ εἴμεθα ἡμεῖς καὶ μόνοι οἱ ὁποῖοι δὲν προσευχόμεθα. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἀναγκαία, εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὁ Χριστιανὸς ἑπομένως ὅστις δὲν προσεύχεται, οὗτος ἐκτὸς τοῦ ὅτι καταπατεῖ ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, παραβαίνει νόμον Θεοῦ, ἀποστερεῖ ἑαυτὸν πρὸς τούτοις καὶ τοῦ μόνου μέσου, δι᾽ οὗ δύναται νὰ σώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καὶ νὰ γίνῃ κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, ἡ προσευχὴ εἶναι ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, εἶναι χρέος, εἶναι καθῆκον ἐπιβεβλημένον εἰς πάντα Χριστιανόν. Κατεδείξαμεν, καὶ ὅλοι πιστεύετε καὶ γνωρίζετε, ὅτι καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην ὁ Θεὸς διέταξε τὴν προσευχὴν εἰς πάντας. Αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὄχι μόνον ἔδωκεν ἡμῖν τὸν τύπον καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος προσηύχετο καθ᾽ ὅλον τὸν ἐπὶ γῆς βίον αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπουράνιον καὶ συναΐδιον αὐτοῦ Πατέρα. «*Ἐν ταῖς ἡμέραις*, λέγει ὁ » Ἀπόστολος Παῦλος, *τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας μετὰ » κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσήνεγκε»*. Κατεδείξαμεν πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἀνύψωσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν, εἶναι νοερὰ συνομιλία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ· διὰ τῆς προσευχῆς ὁ θνητός, ὁ γήϊνος καὶ ἀσθενὴς ἄνθρωπος ἀνυψόνεται καὶ συνάπτεται συνομιλῶν πρὸς τὸ ὕψιστον Ὄν, τὸν Θεόν. Ὁ δὲ Θεὸς εἶναι τὸ φῶς τῶν φώτων, ἡ ἀεννάως βρύουσα πηγὴ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὁ μόνος παντοδύναμος ὁ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ καὶ νὰ διασώσῃ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ πανάγιον Αὐτοῦ ὄνομα. Ἡ προσευχὴ εἶναι τέλος τὸ μόνον μέσον δι᾽οὗ δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. ***Ἂς προσκαρτερῶμεν*** λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ***τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει***, ἵνα τύχωμεν τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ προστασίας ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, καὶ ἵνα καταξιωθῶμεν τῆς οὐρανίου μακαριότητος. Γένοιτο.